Johannes Holswilder
Een strijdbare Schoonhovenaar

Op 29 februari 1944 worden in de duinen van de Waalsdorpervlakte achttien verzetsmannen van de Utrechtse verzetsgroep ‘De Oranje Vrijbuiters’ geëxecuteerd. Een van de achttien mannen is de in Schoonhoven wonende notarisklerk Johannes (Hans) Holswilder. Mede aan de hand van tachtig berichten in de Schoonhovensche- en Goudsche Courant reconstrueren we het boeiende levensverhaal van deze kleurrijke Schoonhovenaar. We komen Johannes tegen in krantenverslagen over het Schoonhovense verenigingsleven waar hij zich intensief mee bemoeit. Er zijn advertenties en berichten van zijn veelzijdige zakelijke activiteiten als makelaar, assuradeur, adviseur en raadsman. We zien een sociaal betrokken, eigenzinnige en politiek geëngageerde man. Holswilder is onverzettelijk en laat zich niet intimideren door autoriteit. We zien dat hij verkiesbaar is voor de ‘Vrijzinnig Democratische Bond’, een links liberale partij. Eenmaal tot ambt geroepen besluit hij over te stappen naar de antidemocratische en fascistische Nationaal Socialistische Beweging van Anton Mussert. Een onverwachte stap die niet zonder gevolgen blijft. Ruim twee jaar later keert Johannes de alsmaar extremer geworden beweging de rug toe. Tijdens de Duitse bezetting sluit Johannes zich aan bij de Utrechtse verzetgroep ‘De Oranje Vrijbuiters’. Dit is het verhaal van een strijdbare man in een tijd van werkloosheid, armoede, politieke onrust en oorlog. Een verhaal dat weer verrassend actueel is.

BEKENDMAKING

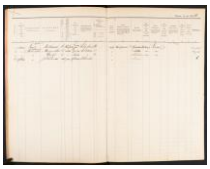

Johannes Holswilder wordt op zondag 16 februari 1902 geboren. De dag daarop doet goudsmid Cornelis Suur aangifte van de geboorte van zijn kleinzoon. Cornelis is de vader van Andrina Suur de moeder van Johannes. Johannes Holswilder sr. de vader van de kleine Johannes is een half jaar voor de geboorte van zijn zoon overleden. Winkelierster Andrina woont met haar zoon aan de Oude Haven oost zijde nr 33. Johannes groeit voorspoedig op en doorloopt de M.U.L.O. Hij kan en mag doorleren, iets dat in die tijd niet vanzelfsprekend is.

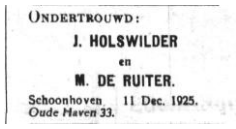
ONDERTROUWD:
J. HOLSWILDER
en
M. DE RUITER.
Schoonhoven 11 Dec. 1925.
Oude Haven 33.

Magcheltje de Ruiter

In 1925 trouwt Johannes met klompenmakersdochter Magcheltje de Ruiter , hij werkt als notarisklerk in de notarispraktijk van Barend Jan Teyinck. Het jonge stel betrekt een gemeentelijke huurwoningen aan de Olivier van Noortstraat. Nog geen jaar na zijn huwelijk wordt dochtertje Andriena (Annie) geboren.

STADSNIEUWS.
Schoonhoven 21 Maart 1927

Gemeenteraad. —* Een raadsvergadering zal worden gehouden op Dinsdag 29 Maart a.s. des middags te twee uur.

Gemeenteraadsverkiezing. — Door den Vrijz. Dem. Bond, afd Schoonhoven zullen voor den gemeenteraad worden candidaat gesteld de heeren:

1. J. Kortland, 2. Chr. Stalenburg, 3. J. Holswilder, 4. J. Groesbeek, 5. G. C. In 't Veld.

Op zijn vierentwintigste zet Johannes zijn eerste stappen in de politiek, zijn leermeester is de in Schoonhoven geliefde Jan Kortland. Kortland is lijsttrekker van de Vrijzinnig Democratische Bond. Op de kieslijst voor de gemeenteraadsverkiezingen van 1927 is Holswilder de nummer drie. Wellicht is Johannes keuze voor de 'progressief liberale' partij verklaarbaar vanwege de landelijke partijleider, de enschedese advocaat Mr. Henri Pieter Marchant. De militante Marchant is in de jaren twintig en dertig een gevreesd woordvoerder en staat bekend om zijn ongekend felle manier van debatteren. Johannes lijkt zich te spiegelen aan Marchant. De manier van werken, het gedrag en het onverzettelijke karakter van beide mannen vertoont buitengewoon veel overeenkomsten.

Waar komt Johannes drijfveer om zich politiek te engageren vandaan? In de Schoonhovensche- en Goudsche Courant, de twee belangrijkste regionale kranten van die tijd, verschijnen regelmatig ingezonden brieven van de betrokken en mondige Johannes. Johannes pen is fel en vilein en komt op voor de kwetsbare burger. Mede dankzij deze ingezonden brieven krijgen we een beeld van Johannes politieke mores.

VDB kopstukken Mr. Hendrik Pieter Marchant en Alletta Jacobs

Johannes en zijn buurman krijgen het aan de stok met de gemeente Schoonhoven. Hij weigert leges te betalen voor het hebben van een radioantenne draad aan de gevel. De gemeente op haar beurt knipt de gewraakte draad door. Voor het doorknippen van de antennedraad dagvaard Johannes de gemeente voor een bedrag van vier gulden. Voor de rechtbank stelt Burgemeester Rambonnet, als vertegenwoordiger van de gemeente dat we hier te maken hebben met een 'proceslustig eiser'. Het proces, breed uitgemeten in de lokale krant, zal vijf jaar duren. Als zijn huur wordt opgezegd kiest Johannes voor de vlucht naar voren. Hij koopt een woning aan de Havenstraatse Wal 2 j. Na vijf jaar procederen oordeelt het openbaar ministerie dat de leges onterecht zijn opgelegd en niet betaald hoeven te worden. Johannes vasthoudendheid heeft geloond.

DE ANTENNE RETRIBUTIE.

Eenigen tijd geleden hebben we gemeld dat de heer J. Holswilder verbaliseerd was voor het hebben van een antenne over de openbare straat, zonder dat de door de gemeente Schoonhoven te dier zake gevorderde retributie was voldaan.

We vernemen thans dat het desbetreffende proces-verbaal door den ambtenaar van het openbaar ministerie bij het kantongerecht is teruggezonden met de opmerking, dat het feit niet strafbaar is.

Hieruit volgt, dat Schoonhoven ten onrechte deze retributie heeft gevorderd en dat dit dus voortaan niet meer behoeft te geschieden.

S.C. 16 maart 1932

In november 1929 worden Holswilder en zijn compagnon deurwaarder Blokland door de Arrondissementsrechtbank in Rotterdam als makelaar beëdigd. Holswilder in onroerende- en Blokland in roerende goederen. Naast het makelaarswerk zijn verzekeringen, adviezen, taxaties,

hypotheekverstrekking en rechtskundig advies Johannes werkterrein geworden. Dankzij het door notaris Teyinck overgedragen agentschap van de NV De Landbouwbank te Utrecht en de N.V. Utrechtse Algemeene Brandverzekering Maatschappij zijn beide mannen verzekerd van werk. Het zijn de eerste aanwijzingen voor Johannes band met Utrecht.

Makelaars- en Deurwaarderskantoor
VAN BLOKLAND & HOLSWILDER
SCHOONHOVEN

Koop en verkoop, huur en verhuur van Huizen en Landerijen.
Hypotheken tot elk bedrag en tegen lage rente.
Credieten voor handel en landbouw.
Alle assurantiën. - Taxatiën. - Incasso van alle vorderingen.
Behandeling van alle rechtszaken door het geheele land.
— — Rechtskundig adviesbureau — —
Te spreken:
Te **Lekkerkerk** in 't Café VAN DER WOUDEN, **elken Donderdag van 10—11 uur.** - Te **Krimpen a/d Lek** in Café VAN NAMEN **elken Donderdag van 11.15—12.15** en te **Krimpen a/d IJssel elken Donderdag van 12.30—2 uur** in Café WESSELO.

Het Makelaars- en Deurwaarderskantoor van Blokland en Holswilder gaat de boer op. Elke donderdag zijn de heren te spreken in cafés in Lekkerkerk, Krimpen a/d Lek en Krimpen a/d IJssel. Tijdens deze gesprekken ziet Johannes de problemen van de zieltogende boerenstand. De gevolgen van de beurskrach van 1929 en de door Engeland en Duitsland ingestelde importbeperkingen zijn voor de keuterboertjes in de Krimpenerwaard catastrofaal. De door de regering ingevoerde Landbouwcrisiswet zorgt voor veel weerstand. De Crisiszuivelwet en de Crisisvarkenswet waarbij in ruil voor productiebeperking financiële compensatie wordt verleend zijn ontoereikend. De (voor verpachters) ingrijpende Crisispachtwet daarentegen helpt de veelal pachtende boeren wel en van deze maatregel wordt veel gebruik gemaakt. In een advertentie van juni 1932 zien we dat Johannes zijn hulp aanbiedt bij het opmaken en indienen van verzoekschriften voor het Kantongerecht en de 'Kamer voor Crisis-Pachtzaken.' De Inlichten zijn kosteloos!

CRISIS PACHTWET
Voor opmaken en indienen der verzoekschriften en behandeling voor het Kantongerecht en de Kamer voor Crisis-Pachtzaken wende men zich tot
J. HOLSWILDER
Havenstr. Wal 2j, Schoonhoven
Inlichtingen kosteloos!!!

Europa verkeert in diepe crisis. Een economische, sociale en politieke crisis. Wie veel, of soms alles, verliest, heeft ook geen vertrouwen meer in het parlementaire stelsel en zoekt een oplossing bij de uitersten, aan de linkerkant of aan de rechterkant.
tekst: Bastogne War Museum

Nederland is geen uitzondering. Nieuwe, vaak extreme politieke partijen schieten als paddenstoelen uit de grond. Voor de 2^{e}kamer verkiezingen van 1933 registreren zich niet minder dan 54 partijen. De kort daarvoor opgerichte NSB is daar nog niet bij.

Non-fictie schrijver Geert Mak vroeg zich ooit af of je de geschiedenis wel kan herkennen als je er zelf middenin zit? Toch zijn er organisaties en denkers die direct wijzen op voor het gevaar van de antidemocratische Nationaal Socialistische Beweging. Na de plotselinge dood van Jan Kortland (10 maart 1934) wordt Johannes, bij de laatste verkiezingen de nummer twee op de VDB kieslijst, als raadslid benoemd. Johannes aanvaard de benoeming als raadslid niet. Ook T. Visser, de nummer drie van de lijst bedankt voor de vrijgekomen raadszetel. A. Muilwijk, de nummer vier van de

kandidatenlijst kiest net als Johannes voor een overstap naar de N.S.B. Zo komt er na het overlijden van Jan Kortland, een einde aan de deelname van de VDB in de Schoonhovensche raad.

Vrijzinnig
Democratische Bond.
Afdeeling SCHOONHOVEN

Stemt a.s. Woensdag op
Lijst No. 2 waarop voorkomen:

J. KORTLAND.
J. HOLSWILDER.
T. VISSER.
A. MUILWIJK.

In de afgelooopen weken is in verschillende strooibiljetten duidelijk uiteengezet in welke richting de **Vrijzinnig Democraten** zullen werken.

Het aftredend lid **KORTLAND,** die al reeds ruim 20 jaren onze vertegenwoordiger in den Raad is, heeft dat ook in de praktijk laten zien.

Stemt daarom op **lijst No. 2,** opdat de **Vrijzinnig Democraten** versterkt in den Raad terugkeeren, wat vooral ook van groot belang is bij het aanwijzen van de Wethouders.

HET BESTUUR.

Goudsche Courant 28-04-1931

SCHOONHOVEN.

De volgorde van de Vrijz.-Dem. candidaten voor den gemeenteraad is bij referendum aldus vastgesteld: 1. J. Kortland (aftr.), 2. J. Holswilder, 3. T. Visser, 4. A. Muilwijk.

Een maand voor zijn benoeming als VDB raadslid is Johannes speker op een bijeenkomst in café 'Het Zwaantje' aan de Uitweg. De vergadering in het café van Dirk Helsloot is belegd door de groep Schoonhoven van de Nationaal Socialistische Beweging. De Schoonhovense mannen zijn daarvoor met een gehuurde auto naar de Uitweg gereden. In een bomvolle zaal houdt groepsleider Johannes Holswilder zijn wervende toespraak. De avond verloopt op enkele interrupties na rustig. Als de Schoonhovense mannen na de bijeenkomst hun geparkeerde auto uit de tegenover het café gelegen schuur willen halen loopt het volledig uit de hand. Meerdere mannen hebben de Schoonhovense ploeg buiten opgewacht en bekogelen deze met alles wat voor handen is. De gehuurde auto en de mannen worden meermaals geraakt. De NSB'ers trekken zich terug in het café. Na enige tijd ondernemen de Schoonhovenaren een tweede poging tot de thuisreis. De geschrokken mannen zoeken dekking in de schuur maar zodra de deuren weer opengaan volgt er een nieuw bombardement van straatklinkers, de verwarring is enorm. De in het nauw geraakte gemeente veldwachter van Jaarsveld Kool lost een waarschuwingsschot maar deze werkt averechts. De relschoppers denken dat een van de NSB'ers het schot heeft gelost en bestormen gewapend met stokken de schuur. Veldwachter Kool kan de opgewonden mannen niet tegenhouden. Het waarschuwingsschot van Kool mist alle richting en raakt twee toeschouwers. Een vijftienjarige jongen en zijn moeder die achter hem staat raken gewond. Een van de Schoonhovenaren loopt rake klappen op maar weet te ontkomen. Holswilder komt er minder goed vanaf. In het gedrang krijgt hij zoveel stokslagen te verduren dat het bloed langs zijn gezicht loopt. Als veldwachter Kool Johannes in het café in veiligheid wil brengen krijgt hij het opnieuw zwaar te verduren. De inmiddels toegesnelde dokter Blankesteijn brengt de door de verdwaalde kogel geraakte moeder en zoon Verheul naar het ziekenhuis. Ondertussen verbind Kool de zwaar gehavende Johannes. De Schoonhovenaren worden op eigen verzoek gefouilleerd. Zoals verwacht blijken zij ongewapend. Als de Lopikse burgemeester Oldenhof en de gemeentesecretaris ter plaatse komen keert de rust grotendeels terug. Als dr. Blankesteijn uit het ziekenhuis terug is ontfermt hij zich over Johannes. Hij constateert

hoofdwonden, vele blauwe plekken en een kneuzing van het schouderblad. Ook de andere leden van de groep Schoonhoven komen niet ongeschonden uit de strijd. Een autobus brengt de gehavende groep terug naar Schoonhoven. De zwaar toegetakelde auto volgt.

Burgemeester Oldenhof start direct een nauwkeurig onderzoek. Die nacht nog wordt achtentwintigjarige A. B. uit Jaarsveld van zijn bed werd gelicht. Hij wordt gezien als de aanstichter van de gewelddadigheden. Al tijdens de vergadering had B met zijn interrupties de aandacht op zich gevestigd. De volgende morgen is het parket uit Utrecht ter plaatse en onder leiding van de Burgemeester Oldenhof wordt de zaak verder onderzocht. Die morgen nog wordt de verdachte door de rechter-commissaris verhoord. De journalist van de Schoonhovensche Courant neemt het in het artikel op voor de belaagde NSB'ers.
Het verhaal laat zien dat Johannes Holswilder zich niet langer inzet voor de Vrijzinnig Democratische Bond maar zich definitief aangesloten heeft bij de Nationaal Socialistische Beweging. Johannes wordt gezien als de leider van de NSB-groep Schoonhoven.

Plaatselijk Nieuws

Aanval op N.S.B. leden.

Verborgen helden in het donker.

Rustige vergadering.

Bombardement met klinkers.

Rustige vergadering.

Vijf leden van deze groep waren met een daartoe gehuurde auto derwaarts gegaan en de leider, de heer J. Holswil-

De aanval op de Schoonhovense groep is landelijk nieuws. 'Aanval op N.S.B. leden. Verborgen helden in het donker.' Met deze alleszeggende koptekst neemt de Schoonhovense Courant het op voor de aangevallen groep NSB'ers. Ondanks het feit dat de NSB zelf antidemocratisch standpunten voorstaat wordt de vechtpartij gezien als een brute aanval op de democratie. De krant schrijft*; 'Men treft bij ruwe en onbeschaafde naturen dikwijls aan, die als zij niet in staat zijn argumenten aan te voeren op hun tegenstanders gaan losslaan. Dan beslist niet wie gelijk, maar wie de sterkste vuisten heeft.'*

Verzet tegen de N.S.B.

Leider bewusteloos geslagen

De vechtpartij te Lopik.

Het noodlottig schot door den veldwachter gelost.

Belhamel gearresteerd.

Uit Lopik wordt gemeld dat de politie een inwoner uit Jaarsveld, A. B. heeft gearresteerd, hij wordt er van verdacht de hoofdschuldige te zijn aan de mishandeling van den groepsleider uit Schoonhoven, den heer J. Holswilder.

Hoewel B. blijkens zijn optreden in de vergadering als een politiek tegenstander van de N. S. B. kan worden beschouwd, heeft hij den overval zelf niet het politieke element de hoofdrol gespeeld.

Het staat vast, dat het schot, waardoor bij ongeluk twee personen, Mej. H. Verheul en haar 15-jarigen zoon werden getroffen, is gelost door den veldwachter. De toestand van Mej. Verheul en haar zoon is niet gevaarlijk.

Het parket uit Utrecht heeft een bezoek aan Lopik gebracht en onder leiding van den burgemeester, den heer H. M. Oldenhof een nader onderzoek naar het gebeurde ingesteld.

Goudsche Courant 17 februari 1934

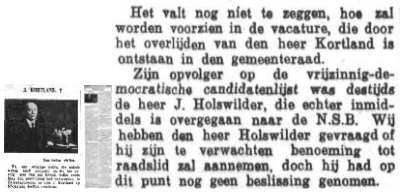

Het valt nog niet te zeggen, hoe zal worden voorzien in de vacature, die door het overlijden van den heer Kortland is ontstaan in den gemeenteraad.

Zijn opvolger op de vrijzinnig-democratische candidatenlijst was destijds de heer J. Holswilder, die echter inmiddels is overgegaan naar de N.S.B. Wij hebben den heer Holswilder gevraagd of hij zijn te verwachten benoeming tot raadslid zal aannemen, doch hij had op dit punt nog geen beslissing genomen.

RECHTZAKEN.

Het gebeurde bij Lopik na afloop van een N.S.B.-vergadering.

Op 3 dezer stonden voor de Utrechtsche rechtbank zeven inwoners van Jaarsveld terecht wegens mishandeling van den notarisklerk J. Holswilder te Schoonhoven en wegens vernieling van diens auto. Subs. was hem ten laste gelegd openlijke geweldpleging tegen goederen en personen.

Tegen alle verdachten werd 8 maanden gevangenisstraf geëischt. Ten aanzien van een van hen, A. B., met aftrek van voorloopig hechtenis.

De rechtbank heeft gisteren uitspraak gedaan in de zaak tegen 4 verdachten: V., A. S., H. S en G. S., werden vrijgesproken omdat het ten laste gelegde niet bewezen werd geacht. Drie verdachten, H. V., P. S. en A. B. werden veroordeeld tot 6 maanden gevangenisstraf wegens openlijke geweldpleging in vereeniging. Voor A. B. was het vonnis met aftrek van de preventieve hechtenis.

Schoonhovensche Courant 12 maart 1934

Plaatselijk Nieuws

DE OVERVAL TE LOPIK.

Op Dinsdag 3 April, des namiddags 3 uur, zal de Arrondissements Rechtbank te Utrecht de zaak van den overval op N.S.B.-ers te Lopik behandelen.

Gedagvaard zijn zeven verdachten, aan wie ten laste wordt gelegd, openlijk geweld tegen personen en goederen, tezamen en in vereeniging en poging tot moord, subs. poging tot doodslag op den groepsleider, den heer J. Holswilder.

Schoonhoven.

Vergadering van den raad op Maandag 14 Mei. Voorzitter burgemeester Nieuwenhuisen. Afwezig de heer Adriaens, met kennisgeving. Eén vacature.

De notulen van de vorige vergadering worden vastgesteld.

De voorzitter deelt mede, dat in de vacature-J. Kortland als raadslid achtereenvolgens zijn benoemd verklaard de heeren J. Holswilder en T. Visser, die beiden bedankt hebben. Nu is de heer A. Muylwijk benoemd; deze heeft echter nog geen bericht gestuurd of hij de benoeming aanneemt, ja dan neen.

Burgem. Nieuwenhuisen

In de Schoonhovensche Courant en het Amerfoortsch Dagblad van 9 april 1934 vinden we het gerechtelijk verdict van de vechtpartij aan de Uitweg. Vier van de zeven verdachten worden wegens gebrek aan bewijs vrijgesproken. Drie verdachten, H. V. en P. S. en A. B. worden veroordeeld tot zes maanden gevangenisstraf wegens openlijke geweldpleging in vereniging. Voor A. B. geldt aftrek van preventieve hechtenis

Nationaal Socialistische Beweging in Nederland

Algemeen leider Ir. A. A. MUSSERT.

Groote Openbare Vergadering

op

Donderdag 22 Maart 1934, des avonds 7 uur, te Lekkerkerk, in De Groote Boer.

Sprekers:

1. H. Th. ROELOFSEN te Rotterdam.

Onderwerp: Onze Crisiswetten.

2. J. HOLSWILDER te Schoonhoven.

Onderwerp: De Nationaal Socialistische Gedachte

Toegangskaarten aan de zaal verkrijgbaar.

RECHTZAKEN.

Het gebeurde bij Lopik na afloop van een N.S.B.-vergadering.

Op 3 dezer stonden voor de Utrechtsche rechtbank zeven inwoners van Jaarsveld terecht wegens mishandeling van den notarisklerk J. Holswilder te Schoonhoven en wegens vernieling van diens auto. Subs. was hem ten laste gelegd openlijke geweldpleging tegen goederen en personen.

Tegen alle verdachten werd 8 maanden gevangenisstraf geëischt. Ten aanzien van een van hen, A. B., met aftrek van voorloopig hechtenis.

De rechtbank heeft gisteren uitspraak gedaan in de zaak tegen 4 verdachten: V., A. S., H. S en G. S., werden vrijgesproken omdat het ten laste gelegde niet bewezen werd geacht. Drie verdachten, H. V., P. S. en A. B. werden veroordeeld tot 6 maanden gevangenisstraf wegens openlijke geweldpleging in vereeniging. Voor A. B. was het vonnis met aftrek van de preventieve hechtenis.

Johannes laat zich door de vechtpartij aan de Uitweg, niet uit het veld slaan. In de Schoonhovensche Courant van 19 maart 1934 wordt een ‘Groote Openbare Vergadering’ in de ‘Groote Boer’ in Lekkerkerk aangekondigd. Sprekers zijn H. Th. Roelofsen en J. Holswilder. Roelofsen, een NSB propagandist en bestuurder bij de ‘Bond van Varkenshouders’, zal spreken over de Crisiswetten. Johannes Holswilder zal het ‘nationaal socialistische gedachtegoed’ en de werking van een ‘corporatieve staat’ bespreken. Als de vergadering daar is blijkt dat Roelofsen een spreekverbod is opgelegd en dat A. Tims zijn plaats in zal nemen. Johannes spreekt na de pauze. Na sluiting wordt staande het Wilhelmus gezongen.

DE CRISISWETTEN.

Lekkerkerk. De nationaal socialistische beweging hield een openbare vergadering in „De Groote Boer". De voorzitter, de heer Vermeulen uit Gouda, opende de bijeenkomst en deelde mede, dat de heer Roelofsen niet mag spreken en dat in zijn plaats zou optreden de heer A. Tims uit Zwijndrecht. Deze zette uitvoerig de crisiswetten op landbouwgebied uiteen en trok vooral te velde tegen het bacon-contract in de Varkens-Centrale; hij wees vele fouten aan en verhaalde breedvoerig van de in het binnenland aanwezig zijnde varkens met exportstempel, waarop dus geen heffing betaald is en waardoor vooral de bonafide grossiers en slagers ernstig benadeeld worden.

Na de pauze sprak de heer J. Holswilder uit Schoonhoven, die de Natio-Socialistische Gedachte besprak en de inrichting van den Corporatieven Staat uitvoerig uiteenzette. Na sluiting werd staande het Wilhelmus gezongen.

Van Duijl

In mei organiseert Johannes opnieuw een NSB bijeenkomst, nu in het 'Nutsgebouw' aan de Koestraat in Schoonhoven. Ondanks het mooie weer is de zaal goed gevuld. Spreker is de vrijzinnig hervormde dominee Gerrit van Duijl. Van Duijl, hoofd politieke vorming van de NSB, is een gedreven redenaar die bekend staat om zijn krachtdadige en uitermate felle toespraken. De Schoonhovensche Courant plaatst een uitgebreid en objectief verslag van de bijeenkomst. Voor de krant is de NSB op dat moment nog een normale, uiterst rechtse politieke partij.

Een vrouw die de avond heeft bijgewoond schrijft een goed onderbouwde ingezonden brief waarin zij van Duijl de maat neemt. In deze onrustige politieke tijd ondertekend zij haar pittige brief wijselijk met 'een bezoekster.' Holswilder reageert op de brief van de vrouw en neemt het op voor dominee van Duijl. In een uiterst venijnige ingezonden brief noemt hij het schrijven van de bezoekster mosterd na de maaltijd. Hij verwijt haar oppervlakkigheid en ondeskundigheid. Zij zou zich beter op de hoogte moeten stellen! 'Laat bezoekster zich maar eens in laten lichten door landbouwers en veehouders en allen die de dupe zijn van de ondeskundige wijze, waarop hun bedrijven worden beïnvloed en waarop met de boerenbelangen wordt gesold. Johannes neemt het opnieuw op voor de boerenstand. Hij schrijft dat hij bereid is om de vrouw onder vier ogen of in een openbare vergadering nader uitleg te geven. Johannes ondertekend met; J. Holswilder, Propagandaleider N.S.B, Kring Gouda.

Ingezonden Stukken

LEZING DS. VAN DUYL.

Wanneer we aannemen, dat in iedere beweging, die met enthousiasme begonnen wordt, iets goeds zit, is het dubbel jammer, dat de heer Van Duyl zich van onjuiste voorbeeldan bedient om critiek op de tegenwoordige leiding uit te oefenen en zoodoende ontevredenheid te wekken.

De heer Van Duyl sprak de huisvrouwen toe en vroeg aan de mannen om aan hun afwezige wederhelften thuis te vertellen, dat zij ongeveer 90 cent per K.G. toeslag betalen voor de boter, die in het buitenland voor 60 cent per pond verkocht wordt en dat de margarinefabrikanten geen hooge heffingen hebben te betalen op hun grondstoffen, zoodat deze heeren (kapitalisten) bevoordeeld zouden worden.

De maatregel is in werkelijkheid heel andere. Het geval is n.l., dat de vrouwen, die de dure boter kunnen koopen, graag tegelijkertijd ongeveer een gulden per K.G. steun voor onze boeren geven.

Doch de menschen, die geen boter betalen kunnen, krijgen nu, dank zij de verstandige maatregelen van de regeering om de grondstoffen voor de margarinefabricage niet te belasten, goedkoope margarine.

Verder zijn alle boeren zeer blij, dat de regeering de uitvoerboter niet belast, want in dit geval, zou het buitenland onze boter niet koopen en hadden de boeren die nu een half ei hebben, een ledige dop, met andere woorden, hun boter zou onverkocht blijven, en voor vernietiging in aanmerking komen.

Hoe vreemd toch, dat de heer Van Duyl het zeer natuurlijk vindt, dat Duitschland onze eieren niet wil eten, terwijl hij wel zou willen, dat Frankrijk en Engeland onze voornaamste boter-afnemers, wèl genegen zouden zijn om een gulden per K.G. boter te betalen als steun voor de Hollandsche boeren.

Het volgende voorbeeld van den heer Van Duyl gaat ook mank. Hij zeide, dat wij de koeien afslachten en Argentijnsch vleesch invoeren. Alweer is dit een goede maatregel want nu heeft de werklooze goedkoop Argentijnsch vleesch en onze boeren kunnen in ruil daarvoor de gecondenseerde melk uitvoeren naar Zuid-Amerika.

Wanneer bovendien hier te lande alleen het duurdere inlandsche vleesch aan geboden werd, zou het gevolg zijn, dat de werklooze dit vleesch niet kocht. De werklooze arbeider had geen vleesch, de boer verkocht zijn vee niet en bleef tot overmaat van ramp met de melk, die nu gecondenseerd wordt, zitten.

Het is jammer, dat vele menschen het gelooven wanneer ds. v. Duyl zegt, dat het zoo eenvoudig is. Want dat is het niet. Duitschland heeft ten opzichte van de margarine ook geredeneerd, als de nat.-socialisten hier te lande. Het zette de invoer van olieboudende noten en zaden stop en liet het vet van de in het land gefokte varkens in de margarine verwerken. De gevolgen zijn catastrofaal. Het varkensvet blijkt zooveel duurder, de verwerking zooveel moeilijker, dat nu een groot deel van het toch reeds verarmde Duitsche volk de te duur geworden margarine niet meer koopen kan en de moeilijkheden voor de fabrikanten schier onoverwinnelijk zijn.

Zoo zijn de enkele genoemde voorbeelden geheel te weerleggen.

Dan wordt zelfs op de regeering gemaald, omdat er 50 crisiswetten zijn gemaakt. Wanneer een N.S.B.-bewind zich zoo ijverig had betoond in het nemen van beschermende maatregelen, zou dit luidkeels tot hun roem verkondigd worden, nu krijgt de regeering zelfs daarover slechts blaam.

Tenslotte hoop ik hartelijk, dat de nieuwe stroomingen in ongeveer honderd jaar tijds even groote en goede veranderingen zullen bereiken als die van na de Fransche revolutie, doch dat hun opvolgers, die geweldige vooruitgang dan ook rondborstig zullen erkennen.

Doch in geval de nat.-socialisten gaan meedoen aan den bewapeningswedloop en ieder belang zullen stellen boven Christus' leer, dan zal de menschheid lang vóór die volgende honderd jaar verloopen zijn door den oorlog zijn uitgeroeid.

Met dank voor de plaatsing,

Hoogachtend:

EEN BEZOEKSTER.

Schoonhoven, Mei 1934.

DE REDE VAN DS. VAN DUIJL.

M. de R.

Vergun mij als leider van de vergadering, waar bovengenoemde rede werd uitgesproken, eenige plaatsruimte in Uw blad naar aanleiding van het ingezonden stuk, dat een Bezoekster meende te moeten doen opnemen. Bij voorbaat mijn dank.

Om twee redenen verwekt het stuk van „Bezoekster" verwondering.

In de eerste plaats omdat in de bewuste vergadering voldoende gelegenheid was om mondeling van gedachten te wisselen, van welke gelegenheid door twee personen gebruik is gemaakt en het ingezonden stuk alzoo als „mosterd na den maaltijd" kan worden beschouwd.

In de tweede plaats om de vergaande oppervlakkigheid van het betoog van Bezoekster.

Bezoekster schijnt in het geheel nog niet te weten dat de gelden, die bij de betreffende instanties krachtens de crisiswetten (we konden beter spreken van een wetten-crisis) binnenkomen, voor een zeer belangrijk gedeelte niet komen ter plaatse, waarvoor ze bestemd zijn en als Bezoekster meent dat de huismoeder per K.G. boter een gulden offert voor steun aan de boeren, dan dient zij er rekening mede te houden, dat een groot gedeelte van dien gulden aan onkosten, salarissen, onoordeelkundige maatregelen en vaak aan knoeierijen verdwijnt en een zeer klein gedeelte bij den boer terecht komt.

In het ingezonden stuk van den heer Van Houwelingen, voorkomende op dezelfde pagina als het stuk van Bezoekster, kan zij reeds een geval vinden van misstanden bij de crisis-wetgeving.

De millioenen, verkneld bij de rundvee-beperking, de ruim één en een kwart millioen, welke thans weer besteed zullen worden voor inkoop van 350.000 biggen en dergelijke maatregelen meer, zijn even zoovele bewijzen van de ondeugdelijkheid der bestaande crisis-wetgeving.

Bezoekster meent, dat Ds. van Duijl ontevredenheid wil wekken, doch niets is minder waard dan dat. De ontevredenheid bestaat en wanneer door het opsommen van feiten die ontevredenheid verder aan den dag treedt, dan is niet degene, die de feiten vertelt, de oorzaak der ontevredenheid, doch wel degenen, die aansprakelijk zijn voor het ontstaan der feiten.

Laat Bezoekster zich maar eens in laten lichten door landbouwers en veehouders en allen die de dupe zijn van de ondeskundige wijze, waarop hun bedrijven worden beïnvloed en waarop met de boerenbelangen wordt gesold.

Het is hier niet de plaats voor een principieel debat, daarvoor zijn andere plaatsen beter geschikt, mits Bezoekster de gelegenheid niet voorbij laat gaan als thans door haar is gedaan.

De ideeën, die bezoekster te berde brengt, zijn die van een voorstander voor vrijhandel, welke vrijhandel tegenwoordig een theorie is, die voor de praktijk reeds lang heeft moeten wijken.

Gaarne ben ik te allen tijde bereid met Bezoekster mondeling naar aanleiding van haar ingezonden stuk van gedachten te wisselen, desverlangd in een openbare vergadering, doch verzoek haar zich dan vooraf beter op de hoote te stellen van de feiten en niet te spreken van Hollandsche boter, die in het buitenland verkocht wordt voor f 0,60 per pond, een prijs waarvan alle boeren watertanden. Neen, bezoekster, de Hollandsche boerenboter noteerde vorige week te Groningen 35 tot 41 cent per Kilogram. En wanneer U van goedkoop Argentijnsch vleesch spreekt, vergeet dan vooral de millioenen blikken Hollandsch vleesch niet, die op de mestvaalt geworpen zijn.

Uit de opmerking over goedkoope margarine zou ik bijna moeten afleiden dat Bezoekster van haar huishouden weinig afweet, doch zoo onbeleefd durf ik natuurlijk niet te zijn.

Angst voor boycot van onze waren in Argentinië behoeft Bezoekster niet zoozeer te koesteren, als zij weet, dat vrijwel alle in ons land gebruikte caseïne (ook een zuivelproduct) via Hamburg in ons land wordt geïmporteerd uit Argentinië, terwijl onze eigen huidenproductie nauwelijks in staat is de leerlooierijen in Brabant één week per jaar gaande te houden en het resteerende vrijwel geheel uit Argentinië wordt ingevoerd.

Weet Bezoekster ook wel, dat van het totale boterverbruik in ons Indië 95 pCt. wordt ingevoerd uit Australië en 5 pCt. uit Holland, niettegenstaande de Hollandsche boter in Indië f 0.05 per K.G. lager genoteerd staat dan de Australische en voorts dat in ons land nog Deensche en Russische boter wordt ingevoerd?

Het spijt me dat ik het ingezonden stuk van Bezoekster niet op den voet kan volgen, omdat dit teveel plaatsruimte zou eischen, doch Bezoekster, gaarne ben ik tot Uw dienst, zoowel onder vier oogen als in een openbare vergadering.

U, M. de R., nogmaals dankend voor de verleende plaatsruimte,

Hoogachtend,
J. HOLSWILDER,
Propagandaleider N.S.B.,
Kring Gouda.

Schoonhoven, 28 Mei 1934.

S.C. 3 augustus 1934

NATIONAAL SOCIALISTISCHE BEWEGING IN NEDERLAND

Algemeen Leider Ir. A. A. MUSSERT

Groote Openbare Vergadering

op Dinsdag 16 October 1934,

des avonds 8.15 uur in de

Nieuwe Schouwburg, Boelekade te Gouda

Spreker: Ir. A. A. MUSSERT.

Toegangsprijs 25 cent
Werkloozen 10 cent

Kaartenverkrijgbaar bij
J. HOLSWILDER, Havenstraatsche Wal, Schoonhoven
N. C. DEN BOER, Groenendaal 68, Gouda

S.C. 5 oktober 1934

N.S.B. leider Ir. Anton Adriaan Mussert

In het boek 'Gouda in de tweede wereldoorlog' schrijft auteur M.J. van Dam; Dinsdag 16 oktober 1934 was een belangrijke dag voor de Goudsche NSB. De leider van de Nationaal Socialistische Beweging, ir. A.A. Mussert, was zelf naar Gouda gekomen en hield een toespraak in de schouwburg. De volgende dag schrijft de Goudsche Courant hierover;

"Met groote belangstelling hebben gisteren 800 à 900 personen uit Gouda, maar meer van heinde en verre uit den omtrek, die met een tachtigtal auto's waren gekomen, de rede aangehoord, welke de algemeen leider der NSB, Ir. A. A. Mussert in de schouwburg heeft gehouden. Het auditorium (de toehoorders) bestond uit vogels van diverse pluimage, zoowel geestverwanten als tot andere richtingen behorend. Het podium en de wanden waren decoratief versierd met NSB-emblemen en de oranje-blanje-bleu vlag. Voor het spreekgestoelte stond een borstbeeld van koningin Wilhelmina."

“Nadat Ir. Mussert door den leider van den avond, den heer Holswilder uit Schoonhoven, was aangekondigd, en bij het betreden van het podium met een ‘Hou Zee’ was begroet, ving deze zijn rede voor zijn ‘volksgenoten’ aan ……”
Mussert sprak over de tegenwerking die zijn partij ondervind. Volgens de spreker betekend democratie, ‘de ontketening van den burgeroorlog.’ “De democratie moet hardhandig worden uitgeschakeld.” “Praktisch heeft de medezeggenschap van het volk ook weinig te beteekenen, het stembiljet brengt een regering van ondeskundigen, die over alles moeten oordelen.
Tijdens de toespraak van Mussert springt de Goudsche communist Willem Schoutese het podium op en weerspreekt het in zijn ogen onzalige betoog van de NSB leider

De Leider der Nat. Socialistische Beweging in Gouda.

Ir. A. A. Mussert spreekt voor een vollen Schouwburg.

Het is een merkwaardig verschijnsel van dezen tijd dat, terwijl er bij de politieke partijen in 't algemeen een matheid is waar te nemen, welke haar natuurlijke oorzaak vindt in den zeer gedrukten toestand waarin land en volk verkeeren, de sinds enkele jaren bestaande Nationaal Socialistische Beweging in het teeken der belangstelling staat. Of deze nieuwe beweging in staat zal zijn de werkelijke belangstelling te verkrijgen en behouden van de massa, die geneigd is door de moeilijkheden van dezen tijd het „nieuwe" zonder meer te aanvaarden, wijl het „oude" zorgen bracht, zal moeten blijken.

Met groote belangstelling hebben gisterenavond een 800 à 900 personen uit Gouda maar meer van heinde en ver uit den omtrek, die met een 80-tal auto's waren gekomen, de rede aangehoord, welke de algemeen leider der N.S.B., Ir. A. A. Mussert, in den Schouwburg heeft gehouden. Het podium en de wanden waren decoratief met vlaggen met N.S.B.-emblemen en het oranje-blanje-bleu versierd, terwijl een borstbeeld van H. M. de Koningin voor de lessenaar van den spreker was opgesteld. Voor den aanvang der bijeenkomst stond een wacht van jongelieden en haie op het toonel terwijl radio-muziek zich deed hooren.

Het auditorium bestond uit vogels van diverse pluimage, zoowel geestverwanten en aangeslotenen als tot andere richtingen behoorenden.

Nadat Ir. Mussert door den leider van den avond, den heer Holzwilder uit Schoonhoven, was aangekondigd, en bij het betreden van het podium met een „Hou zee!" was begroet, ving deze zijn rede voor zijn „volksgenooten" aan.

Allereerst wees spr. er op hoe de N.S.B., welke drie jaar geleden is opgericht, er in geslaagd is door de groote belangstelling die zij heeft verworven, tegen de verdrukking in te groeien, zóó dat thans het vierde 10.000-tal leden is ingegaan. Dat dit mogelijk is geworden, niettegenstaande van den kansel tegen deze beweging is gewaarschuwd, en de aangeslotenen zijn verstooten en geterroriseerd, bewijst dat deze beweging leeft. Stap voor stap gaat ze vooruit: ze blijkt meer levenskracht te hebben dan alle andere partijen samen. De oorzaak daarvan ligt in het feit dat de tijd van heden zich niet meer voegt naar wat in het verleden kon dienen: het is thans de tijd waarin het fascisme aan de orde is. Deze beweging zal naar spr.'s overtuiging een groote rol spelen in het leven der natie. Mocht zij daarin niet slagen, dan is de laatste kans tot opheffing der natie verstreken.

Het program der N.S.B. zal spr. niet ontwikkelen; dat is voor ieder als brochure te lezen. Het wezen der beweging komt aan op het beginsel waarop het staat. Is dat zuiver, dan komt daaruit ook iets goeds voort. Het doel dezer beweging is om het geheele volk te doordringen van een nieuwen geest om allen tot wederzijdsch vertrouwen en samenwerking te nopen.

De N.S.B. is niet een verlengstuk van de Duitsche beweging, ze is zuiver nationaal en zuiver sociaal. Ze beoogt de instandhouding van een Nederlandsche volksgemeenschap, tot verzekering der onafhankelijkheid, voor ons eigen land en tot behoud der koloniën. De N.S.B. is niet oorlogzuchtig, zooals wordt beweerd. Waarom zou zij dit zijn? Nederland kan er niets bij winnen, doch alleen alles bij verliezen. Daarom is het zaak dat wij ons tot verdediging van Nederland en Indië gereed houden, opdat andere landen zich wel zullen wachten om Nederland in een oorlog te betrekken. Als Indië verloren gaat, gaat Nederland mee. Er blijft dan niets over dan overgaan naar Duitsche of Fransche zijde. Wie in dezen tijd ontwapening propageert, geeft zich met voorbedachten rade over aan den overwinnaar. Spr. wijst op het voorbeeld van Zwitserland, waar ieder man paraat is zijn land tegen aanvallen van buiten te verdedigen.

Waarom, vraagt spr., demonstreert dan de S.D.A.P. voor vrede? Omdat niemand den oorlog wenscht of uit democratisch begrip? Dan wijst spr. op Amerika, het land der democratie. De democratie is volgens spr. ontketening van den burgeroorlog. Voorts wijst spr. op de positie welke de S.D.A.P. inneemt in verschillende landen. In Japan is ze niet bekend, in Rusland is ze weggevaagd door de uiterste consequentie, in Frankrijk, waar ze nog meeregeert, sluit ze een bondgenootschap met de Sovjet, in Italië en Duitschland is geen S.D.A.P. aanwezig. Wat beteekent deze vredes-demonstratie dan hier?

Uit de samenkoms van Hitler en Mussolini had spr. een stap nader tot den vrede verwacht, dit is een teleurstelling geworden. Als straks in Frankrijk de fascistische beweging veld wint, zal de vrede tusschen de drie groote rijken Frankrijk—Italië—Duitschland mogelijk zijn.

Spr. bestrijdt de S.D.A.P. Die partij is niet socialistisch, maar marxistisch. Na een uiteenzetting van het ontstaan van het marxisme als de leer van den klassenstrijd tegenover het kapitalisme, zegt spr. dat de S.D.A.P. na 40 jaar dienst thans eveneens de ambtenaren gerust met pensioen kan gaan. De S.D.A.P. doet niets en kan niets meer doen dan met de hoed in de hand staan voor de R.K. partij. De N.S.B. is niet tegen privaat bezit, doch zij vordert dat het gebruikt wordt door den bezitter in het belang der gemeenschap. Het kapitaal moet dienen voor de bedrijven en deze moeten de gemeenschap in stand houden. Het waarlijk socialisme is het brengen van sociale rechtvaardigheid. Thans is overal onrecht tegenover de werkloozen, zoowel als tegenover kleine bezitters, den middenstand, den ambtenaar en kleine bedrijven. Het is een groot onrecht dat thans een der grootste Scheepsbouwmaatschappijen gaat sluiten en nieuwe werkloosheid doet ontstaan. Het is thans geen crisistijd meer, er is een nieuw tijdperk komende over gansch Europa en de periode die wij thans doormaken brengt alle barensweeën dezer geboorte met zich.

De N.S.B. wil brengen de komende nieuwe ordening, waarin de sociale rechtvaardigheid den boventoon voert. Ieder behoort eerbied te hebben voor ieder ander, die mede arbeidt voor de gemeenschap in welken vorm ook. De N.S.B. wil uitbannen de lamlendigheid, die hand over hand toeneemt. Geen toestand van weelde zal worden geboden. Er zal moeten komen een materieele, maar ook een geestelijke opbouw, zonder welke de eerste niet mogelijk is.

Spr. kant zich tegen vrijhandel, die er de laatste 10 jaar ook niet is geweest, wijl Nederland daarover niets te zeggen heeft. Er moet worden vastgehouden aan de gedachte dat ieder Europeesch volk voor zijn eigen huishouding heeft te zorgen, voor zooverr dit mogelijk is. De boerenstand heeft zijn taak in het productieproces te vervullen, door voor de behoeften van het eigen land te zorgen en voor de ruilobjecten met andere landen, wier waren wij behoeven. Dat geldt ook voor de industrie. De handel heeft te zorgen voor normalen in- en uitvoer. Het bestaan van beschermde en niet-beschermde bedrijven als thans het geval is, moet niet mogelijk zijn. De bedrijven moeten worden geordend, opdat zij elkander niet vermoorden. Geen bezuinigingspolitiek moet worden gevoerd, die meerdere werkloosheid veroorzaakt.

De democratie moet hartgrondig worden uitgeschakeld. Practisch heeft de medezeggenschap van het volk ook weinig te beteekenen. Het stembiljet brengt een regeering van ondeskundigen, die over alles moeten oordeelen. In den corporatieven staat is dat uitgesloten, beslist alleen de deskundigheid.

Het fascisme wil brengen een andere geestesgesteldheid, vertrouwen leeren om iets goeds tot stand te brengen. De N.S.B. is geen gevaar voor den godsdienst. Het licht van den godsdienst moet schijnen op het fascisme, inplaats van dat de schaduw van het fascisme op den godsdienst zou neerkomen. Van de kerken moet de druk worden afgenomen, die de politici er op hebben gelegd. Wij moeten zijn kinderen van één vader, van één volk, om samen te werken voor volk en vaderland.

De N.S.B. heeft een grootsche taak te vervullen; zij wil dat doen langs den legalen weg door deelneming aan de verkiezingen in 1935. De N.S.B. heeft geloof in de toekomst van ons volk. (applaus).

Gedurende de pauze, welke thans volgde, was er gelegenheid tot het stellen van vragen waarvan een druk gebruik werd gemaakt.

De spreker heeft daarna het meerendeel der vragen beantwoord, waarna te 11 uur de openbare vergadering gesloten werd.

Ter voorkoming van ordeverstoringen had de politie voorzorgsmaatregelen genomen; zoowel in als nabij het gebouw was de politie in sterk aantal aanwezig.

Er is echter niets onordelijks voorgevallen.

Goudsche Courant 17 oktober 1934

Op 25 juni 1935, een dag voor de gemeenteraadsverkiezingen, ontvangt de Schoonhovense afdeling van Gemeentebelang de heer J. van Gent, de vicevoorzitter van de ‘Nederlandse Vereeniging van Gemeentebelang.’ Johannes Holswilder is een van de 25 mensen die zijn opgekomen. Vanwege het

mooie weer zit men niet in de leeszaal maar op het statige terras van Belvedère. Volgens van Driem, de voorzitter van Gemeente Belang Schoonhoven heerst er ‘een geest van ontevredenheid’ in de stad. Schoonhovenaren willen veranderingen in het gemeente bestuur.
De landelijk voorzitter houd een uitvoerig verhaal over de teruglopende betekenis van de gemeenteraad en vertelt over de verstoorde verhouding tussen de gemeenten en het rijk. Het rijk keert onvoldoende geld uit aan de gemeentes. Gemeenten moeten begroten zonder te weten hoeveel geld zij van Den Haag zullen ontvangen. Gemeenten worden belast het uitvoeren van rijkswetten zonder dat zij daar vergoeding voor ontvangen. Als niet alle acht miljoen Nederlanders de handen ineenslaan gaat het mis, aldus van Gent. Alleen als alle partijpolitiek opzij gezet wordt, kan ons land aan de crisis ontkomen.

Tijdens de rondvraag merkt Holswilder op dat het ‘Algemeen Belang’ en ‘Gemeente Belang’ dan alleen zeker van slagen kunnen zijn als ze de NSB steunen, waardoor verdeeldheid tegengegaan wordt. In een licht spottende zin schrijft de krant: “Hierop wilde de heer van Gent om bijzondere redenen geen antwoord geven.”

De heer Holswilder merkte o.a. op dat „Algemeen Belang" en „Gemeentebelang" dan alleen zeker van slagen kunnen zijn als ze de N.S.B. steunen, waardoor verdeeldheid tegengegaan wordt. Hierop wilde de heer van Gent om bijzondere redenen geen antwoord geven.

De bijeenkomst bij Belvédère is het laatste waarbij Johannes in verband kan worden gebracht met de NSB’. Een mogelijk antwoord op de vraag waarom Johannes de partij uiteindelijk verlaat is te vinden in het boek ‘In de Schaduw van de depressie’, van prof. dr. H.W. von der Dunk. Co-auteur C. Keuken schrijft hierin dat Holswilder ‘direct’ uit de NSB is gestapt omdat de partij de schade aan ‘zijn’ auto niet wil vergoeden. Het is de schade die is ontstaan bij de vechtpartij aan de Uitweg.

Rustige vergadering.

Vijf leden van deze groep waren met een daartoe gehuurde auto derwaarts gegaan en de leider, de heer J. Holswil-

Het zakelijke leven neemt weer zijn loop. Makelaar Holswilder koopt, ten overstaan van zijn oude baas, notaris Barend Jan Teyinck, twee woninkjes in de Oranjestraat (nu het Klooster). In de avonduren is Johannes actief binnen het Schoonhovense verenigingsleven. Johannes slaat geen jaarvergadering over. Hij bemoeit zich met het Schoonhovens Ziekenfonds, zet zich in voor Vereniging Oranje Boven, de EHBO Vereniging, het Groene Kruis, het Waterschap Noord Zevender, de Buurtvereniging Havenstraatse Wal en IJsclub Kunst en Vermaak.

In april 1940 treedt Holswilder op als raadsman van een Schoonhovense melkhandelaar. De man heeft zijn melk uitgevent terwijl hij niet in het bezit is van een door de Landbouwcrisiswetten vereiste vergunning. In het vonnis van 9 mei 1940 legt de kantonrechter de melkhandelaar een boete op van f 6,- subsidiair 2 dagen hechtenis, de eis was f10,- of 4 dagen hechtenis. Raadsman Holswilder wint de zaak niet maar weet de strafmaat wel te verlagen. De uitspraak wordt gepubliceerd in de Schoonhovensche Courant van vrijdag 10 mei. Het rechtbankverslag op pagina elf is klein leed. De krantenkoppen op de voorpagina voorspellen veel groter leed. “Duitschers vallen ons land binnen.” “Nederland in de oorlog betrokken.” Vanaf 1.40 uur in de morgen is Nederland in oorlog met Duitsland.

In de oorlogszomer van ’43 is Johannes actief als instructeur van de plaatselijke afdeling van de Nederlandse Vereniging voor Luchtbescherming. De vereniging instrueert de z.g. ‘blokploegen’ die bij calamiteiten moeten zorgen voor het luchtalarm, de EHBO, brandpreventie, blusmateriaal en effectieve verduistering. Tijdens een instructieavond houdt alleskunner Johannes ‘een technische bespreking over diverse soorten bommen en verklaart aan de hand van een model-exemplaar de werking en bestrijding van électron-termiet-bommen. Voor mensen binnen het verzet is het lidmaatschap van een Luchtbeschermingsdienst uiterst aantrekkelijk omdat zij ondanks de avondklok 's nachts over straat kunnen.

KANTONGERECHT

MELKRAADSELEN TE SCHOONHOVEN.

Het bestuur, dat er is en toch niet zou bestaan.

Er bleken vele raadselen verborgen te zijn achter de zaak tegen een melkhandelaar te Schoonhoven, die vanmorgen gedagvaard was, omdat hij zonder toestemming van de betreffende instantie melk had verkocht.

Als gevolg van de landbouwcrisismaatregelen kan men maar niet zoo met melk langs de deur gaan. Er is een vergunning noodig en de betrokken melksliijter moest die hebben van het bevoegde instituut in zijn rayon, een organisatie, die den breeden naam draagt van Vereeniging van consumptiemelkveehouders en handelaren in consumptiemelk voor plaatselijk gebruik in de Krimpener- en Ablasserwaard en aangrenzende gemeenten, gevestigd te Schoonhoven.

De gemachtigde, de heer J. Holswilder te Schoonhoven, gaf den melkverkoop toe, maar bestreed de strafbaarheid. Men zegt wel, dat de melksliijter geroyeerd is en dus geen vergunning heeft, maar het royement mist rechtsgeldigheid en dus is de man nog tot verkoopen bevoegd, aldus het standpunt, waarop het verweer neerkwam.

Uit de vragen aan getuigen bleek, dat de bewuste vereeniging in 1938 is opgericht. In die bijeenkomst is, naar een suivelfabrikant verklaarde, geen bestuur gekozen en op de agenda van de volgende vergaderingen heeft nooit een punt bestuursverkiezing gestaan.

Wel is in het laar daarop het mandaat van eenige bestuursleden verlengd, maar naar de meening van den getuige zou dit zijn een herkiezing van een niet gekozen bestuur en erg helder was dat niet. Degenen, die in 1938 in de oprichtingsvergadering achter de groene tafel hadden plaats genomen, schijnen zich als bestuur beschouwd te hebben, veronderstelde de getuige.

De fabrikant deelde voorts mede, dat in die bijeenkomst gestencilde statuten zijn vastgesteld en dat daarna nimmer een statutenwijziging is geschied. De bij het proces-verbaal in druk overgelegde statuten weken echter van de gestencilde af en de gemachtigde concludeerde daaruit, dat het bestuur eigenmachtig de statuten heeft veranderd.

De ambtenaar van het O.M. zag de zaak aldus, dat het er weinig toe doet of het bestuur al dan niet rechtsgeldig is gekozen. Zoo ja, dan miste de melkhandelaar door royement zijn vergunning en zoo neen, dan heeft hij nooit een geldige vergunning gehad, al zijn dan tevens alle leden in overtreding.

Hoe het zij, naar de meening van het O.M. is de betrokkene in elk geval geen erkend verkooper en dus strafbaar. De ambtenaar vorderde f 10 subs. 4 dagen.

De gemachtigde kan het requisitoir niet onderschrijven, omdat dit is gebaseerd op een positief feit, terwijl men hier met allemaal negatieve dingen te doen heeft. De gemachtigde critiseerde de toestanden, welke er naar zijn meening in de vereeniging heerschen. Behalve de betrokkene zijn er, zeide hij, maar minstens veertien leden geschorst en met willekeur zijn eenige honderden guldens boete opgelegd. De moeilijkheden zijn gerezen, toen het garnizoen in Schoonhoven kwam en ieder trachtte de melkleverantie te krijgen. De gedagvaarde verkooper schreef 15 cent per 100 liter beneden den vastgestelden prijs en beneden de offerte van den vereenigingssecretaris in en werd daarop geschrapt, evenals zijn melkleverancier, iemand te Gouderak. De volgende maand was er opnieuw inschrijving en toen herhaalde zich met een anderen inschrijver hetzelfde. Deze kreeg een boete en de leverancier, dat was de secretaris der vereeniging, werd, deelde de gemachtigde mede nu niet gestraft.

De heer Holswilder zeide tenslotte, dat de verkregen Koninklijke goedkeuring is gegeven niet op de in 1938 vastgestelde statuten, maar op de statuten, die het besuur eigenmachtig had gewijzigd. Daarbij is er o.a. ingezet, wie in het bestuur zitting hadden en op deze manier hebben de betrokkenen, aldus de gemachtigde, zichzelf als bestuur gebombardeerd.

De gemachtigde concludeerde, dat een vereeniging is opgericht, waarvan de melkhandelaar lid is, dat het royement rechtsgeldigheid mist en dat ergo de betrokkene nog als lid is te beschouwen en bevoegd melk te verkoopen.

Over veertien dagen zal de kantonrechter in deze melkkwestie schriftelijk vonnis wijzen.

KANTONGERECHT

MELKRAADSELEN TE SCHOONHOVEN.

Het bestuur, dat er is en toch niet zou bestaan.

24 april 1940 Goudsche Courant.

Het melk-conflict te Schoonhoven.

De Kantonrechter heeft uitspraak gedaan in de zaak tegen den Schoonhovenschen melkhandelaar, die 14 dagen geleden terechtstond wegens het verkoopen van melk zonder toestemming van de betrokken vereeniging. De kantonrechter legde een boete op van f 6 subs. 2 dagen hechtenis. De eisch was f 10 subs. 4 dagen.

De gemachtigde van den melkhandelaar had vrijspraak gevraagd, omdat naar zijn oordeel het feit niet strafbaar zou zijn, daar het jegens den handelaar uitgesproken royement rechtsgeldigheid miste. Z.i. was het royement geschied door een bestuur, dat niet door de ledenvergadering zou zijn gekozen. Bovendien zou het „bestuur" eigenmachtig de statuten hebben gewijzigd.

De Kantonrechter overwoog in zijn vonnis, dat niet is gebleken, dat het bestuur niet rechtsgeldig is gekozen en niet door de algemeene vergadering is erkend. Voorts staat volgens het oude zoowel als volgens het nieuwe reglement beroep tegen royement open bij een commissie van beroep. De melkhandelaar heeft hiervan evenwel geen gebruik gemaakt.

Schoonhovensche Courant van 10 mei 1940

Het verzet
Zoals we al eerder vermoeden heeft Johannes zich daadwerkelijk afgekeerd van de NSB. Sinds de vergadering op het terras van Belvedère bemoeit hij zich niet meer met de Nationaal Socialistische Beweging. Na de Duitse inval (wanneer weten we niet precies) sluit hij zich aan bij de Utrechtse verzetgroep 'De Oranje Vrijbuiters'. Naar Johannes beweegredenen voor deze opvallende ommezwaai is het gissen. Het lijkt er op dat Johannes gevoel voor rechtvaardigheid hierbij belangrijk is. Over de verzetsgroep de Oranje Vrijbuiters is redelijk veel bekend, maar over Johannes rol (Truus Solleveld een van de weinige vrouwelijke Vrijbuiters, spreekt over Hans) binnen deze organisatie weten we jammer genoeg heel weinig. Het verzet is immers gebaat bij geheimhouding.

Klaas Postma

Niek van de Donkelaar

Frits Meulenkamp (geen foto)

Nieuwe Gracht 151

De Oranje Vrijbuiters.
De door Klaas Postma, Niek van den Donkelaar en Frits Meulenkamp opgerichte verzetsbeweging 'De Oranje Vrijbuiters' is opgericht als organisatie voor hulp aan onderduikers. Zij maken deel uit van de 'LO.' de Landelijke Organisatie voor Hulp aan Onderduikers. De Oranje Vrijbuiters (deze naam wordt pas vanaf 1942 gebruikt) gebruiken een woonhuis aan de Utrechtse Nieuwegracht 151 als hoofdkwartier. Het huis wordt gehuurd door oprichter Frits Meulenkamp. Het huis aan de Nieuwe Gracht dient ook als schuilhuis voor ondergedoken Joden. De Oranje Vrijbuiters maken gebruik van meerdere onderduikadressen: diverse huizen in Utrecht, het 'grote huis' op landgoed Tongeren bij Epe en het huis van melkboer Jan van Elk aan de Rijn 37 in Woerden. (nu Rijnstraat 75a)

Jan van Elk

De in 1943 ontstane knokploeg van de Oranje Vrijbuiters is verantwoordelijk voor meerdere aanslagen op Nederlandse collaborateurs en overvallen op distributiekantoren en arbeidsbureaus. De dodelijke aanslag op verrader Dirk de Ruiter in St. Michielsgestel en de mislukte aanslag op de foute politieman Evert Drost alias 'De Schrik van Zeist' zijn het werk van de Oranje Vrijbuiters. Drost zal onder de naam Kramer zijn werk als Jodenjager voortzetten. De schrik van Zeist is nu de 'Schrik van het Noorden.' Aanslag op echtpaar den Oudsten. Op 24 juli 1943 doden de Vrijbuiters de Opperwachtmeester der Marechaussee den Oudsten en zijn echtgenote. Den Oudsten is een fanatiek NSB'er en Jodenjager, hij is een direct gevaar voor de illegaliteit. Na de aanslag in Nunspeet moet het 'grote huis' in Epe opgegeven worden. Op 2 augustus 1943 wordt in Nederhorst den Berg een mislukte moordaanslag gepleegd op de 65 jarige NSB-weduwe Marsman- Barendrecht. Twee dagen later, op 4 augustus 1943, wordt het echtpaar Boeyenga uit Leeuwarden onder vuur genomen door Oranje Vrijbuiter Chris Kerkhof. Boeyenga is ambtenaar op het Gewestelijk Arbeidsbureau. Beide echtelieden overleven de aanslag.
De knokploeg van de Vrijbuiters pleegt meerdere 'distributie kraken' om aan persoonsbewijzen, Rauterzegels en distributiebonnen te komen. De LO moet het sterk groeiend aantal onderduikers voeden. De overvallen op de distributiekantoren van Huizen en Kampen staan in ieder geval op naam van de Utrechtse knokploeg.

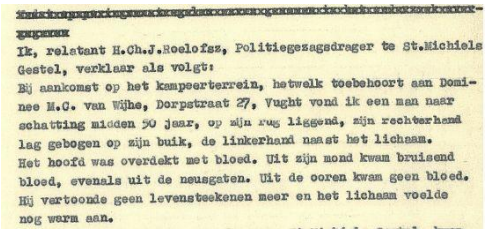
Ik, relatant H.Ch.J.Roelofsz, Politiegezagsdrager te St.Michiels Gestel, verklaar als volgt:
Bij aankomst op het kampeerterrein, hetwelk toebehoort aan Dominee M.C. van Wijhe, Dorpstraat 27, Vught vond ik een man naar schatting midden 50 jaar, op zijn rug liggend, zijn rechterhand lag gebogen op zijn buik, de linkerhand naast het lichaam. Het hoofd was overdekt met bloed. Uit zijn mond kwam bruisend bloed, evenals uit de neusgaten. Uit de ooren kwam geen bloed. Hij vertoonde geen levensteekenen meer en het lichaam voelde nog warm aan.

De aanslag op Dirk de Ruiter

DISTRIBUTIEKANTOOR HUIZEN GEPLUNDERD

Op het distributiekantoor te Huizen (N.H.) heeft tijdens den rusttijd een brutale roofoverval plaats gehad. Drie mannen, van wie een gemaskerd, drongen het gebouw binnen en dwongen de twee ambtenaren, die op dat oogenblik nog aanwezig waren, met revolvers zich kalm te houden. Daarna werden de ambtenaren geboeid; de eene werd opgesloten in een toilet, de andere in een hok. De mannen hebben toen alle distributiebescheiden meegenomen, o.a. vele inlegvellen, honderden distributiekaarten voor de nieuwe periode, honderden tabakskaarten alsmede een groot aantal losse bonnen.

De overval in Huizen

In mei 1943 wordt Frits Meulenkamp (medeoprichter van de O.V.) opgepakt. Als reserveofficier had hij zich moeten melden voor hernieuwd krijgsgevangenschap. Meulenkamp wordt in Schleswig, in het uiterste noorden van Duitsland tewerkgesteld. In augustus dat jaar weet hij te ontsnappen. Hij

reist terug naar Utrecht en bezoekt het hoofdkwartier aan de Nieuwe Gracht. ‘Toen ik in augustus 1943 voor het eerst weer in het huis kwam vond ik daar verschillende personen,die mij geheel onbekend waren.’ ‘Om hierin echter verandering te brengen was het te laat.’ Meulenkamp vreest het ergste.

Wat weten we van Johannes Holswilders rol binnen het verzet. Aangenomen wordt dat hij als contactpersoon fungeert tussen de OV en verzetsorganisaties in de Lopiker- Krimpener- en Alblasserwaard. De uiterst geheime informatie wordt verstuurd in enveloppen van Notaris Barend Jan Teyinck. Johannes 18 jarige dochter Annie bezorgt ook post, zij weet niets van de levensgevaarlijke inhoud van haar bestellingen.

Op 7 juli 1944 overvalt de Rotterdamse LKP-groep van Sam Esmeijer het distributiekantoor in Schoonhoven. De burgemeester, vier agenten en dertien personen worden tijdens de kraak opgesloten in politiecellen. De buit is enorm, voor 20.000 mensen een maand aan distributiebonnen. Het is duidelijk dat de overvallers de situatie ter plekke uitermate goed kennen. Het verhaal gaat dat Johannes, ruim voor zijn arrestatie de plattegrond van het distributie kantoor aan het verzet heeft doorgespeeld

Net als alle groepen van de LO heeft de Utrechtse organisatie dringend geld nodig. Op 25 augustus hebben Vrijbuiters Tom Spoelstra en Harm van Toor een afspraak met een mogelijke geldschieter. De vrouw waarmee zij hebben afgesproken is V-Frau Maria Griekspoor die voor de SS-Oberscharführer’s Rudi Sasse en August Blattgerste van de ‘Sipo’ werkt. Het blijkt een valstrik. Beide mannen worden opgepakt en overgebracht naar het gebouw van de Sicherheitspolizei aan het Binnenhof in Den Haag. Tijdens de verhoren blijft Van Toor (volgens eigen zeggen) zijn betrokkenheid bij het verzet ontkennen. De vraag is of Spoelstra degene is die doorslaat? De na de oorlog verhoorde Sipo-typiste Wiesje van der Meer verklaart dat Sasse en Blattgerste de fatale informatie, of van Van Toor, of van Spoelstra moeten hebben gekregen. Volgens een verklaring van de Nederlandse collaborateur en SD medewerker Johannes Veefkind zijn de Vrijbuiters opgepakt na een volledige bekentenis van Spoelstra. Blattgerste zou dit aan hem verteld hebben.

Tom Spoelstra

Het kaartenhuis stort in. Aan het begin van de middag arresteert de SD Hans van Koetsveld bij het huis van Spoelstra. Van Koetsveld denkt geld op te kunnen halen. Truus Solleveld, de vriendin van Hans van Koetsveld duikt direct onder.

Die middag nog valt de Sicherheitsdienst het pand aan de Nieuwe Gracht binnen. Zij treffen drie Joodse vrouwen en een kind aan. De SD verschuilt zich in het hoofdkwartier en pakt ’s avonds de

Vrijbuiters Joop de Heus, Bertus Molenkamp, Koen van Vliet en de Oost-Europese joden Heinz Löwenstein en Leo Fischer op. In het pand worden veel administratie, namen en adressen gevonden. Ook worden de adressen van Klaas Postma en het Woerdense onderduikhuis ontdekt. Die nacht worden Klaas Postma, Herman van Roon en Jacques Martens van hun bed gelicht.

Om 7 uur 's morgens volgt de razzia in Woerden. In het huis aan Rijn 37 worden 20 Joodse onderduikers en 4 of 5 Oranje Vrijbuiters gearresteerd. Melkman Jan van Elk die melk af wil leveren ziet het gebeuren. Hij waarschuwt zijn vrouw en vertrekt naar het hoofdkwartier aan de Nieuwe Gracht 151 om de organisatie te waarschuwen. Van Elk wordt door de nog aanwezige Duitsers opgepakt. De twintig Joodse onderduikers overleven de oorlog niet.

Jan van Elk

Om geen argwaan te wekken houden de Duitsers de 3 vrouwen en het kind in het huis aan de nieuwe gracht vast om de deur te openen. Een van de vrouwen en het kind weten te ontsnappen. De vrouw wordt weer opgepakt maar het kind weet naar Woerden te onsnappen en overleeft daar de oorlog op een onderduikadres.

Nog niet opgepakte Vrijbuiters blijven zich bij het huis aan de Nieuwe Gracht melden. Op 26 augustus wordt pater Johan Linders opgepakt. Een dag later melden Bob van Oorschot en Andries van Beek zich bij het hoofdkwartier. Aan de deur ontstaat een vechtpartij maar beide mannen worden door de aanwezige SD'ers ingerekend. Suzanne Boekhoff Coomen krijgt geen contact met degene die haar bonnen levert. Zij meld zich bij het hoofdkwartier en wordt ingerekend. De laatste die aan de Nieuwe Gracht wordt gearresteerd is Chris Kerkhof. Op zondag 29 augustus meld hij zich voor het wekelijks overleg. Zijn gezelschap, een Joodse onderduikster wordt ook opgepakt.

De verrader

De als avonturier en drinkebroer bekend staande Joop de Heus ontpopt zich als collaborateur. Hij gaat als 'V-Mann' voor de Sicherheitsdienst werken. Hij lokt de onfortuinlijke Vrijbuiter Tom Hegge naar Utrecht waarna hij in een van de straatjes bij het Centraal Station wordt opgepakt. In het proces-verbaal verklaart de Heus 'Ik belde hem op en maakte een afspraak'. 'Ik had Sasse en Veefkind de dag tevoren gewaarschuwd dat hij zou komen.'

17 december 1943, V-Mann De Heus gaat met Pieter Verhage en de drie broers, Leo, Kees en Bertus Heij op pad voor een distributiekraak in Elst. De overvallers verzamelen zich bij het huis van een te goeder trouw zijnde politieagent. Dan klapt de vooropgezette val dicht, de SiPo mannen van Blattgerste arresteren de vier Oranje Vrijbuiters. Op de terugweg vanuit Elst wordt op aanwijzing van de Heus, de in Utrecht wonende Roel Abma gearresteerd. Wanneer de Joodse Karel Keizer is

opgepakt is onduidelijk, wellicht was hij in Woerden tijdens de razzia bij melkman van Elk. In januari 1944 wordt met Jan van der Voort de laatste 'Vrijbuiter' opgepakt. De vraag is echter of van der Voort wel een echte Vrijbuiter was. Wat zeker is, is dat van der Voort een liefdesrivaal was van de Heus. Wellicht wilde hij zijn rivaal op deze manier uitschakelen.

De arrestatie van Johannes Holswilder.

Op 24 december 1943, ruim voordat Jan van der Voort gearresteerd wordt Johannes Holswilder opgepakt. Uit originele, naoorlogse processen-verbaal blijkt hoe de arrestatie van Johannes is verlopen. Het zijn de Duitse SS Oberscharführer Blattgerste en de Nederlandse SD'ers Veefkind en Savenije die Holswilder aan de Havenstraatse Wal 2J ophalen, De Sicherheitspolizei verdenkt Johannes van sabotage. Bij een in het Oranje Hotel afgenomen verhoor (van wie weten we niet) heeft iemand Johannes naam genoemd. Blattgerste, Savenije en Veefkind jr. rijden naar Schoonhoven om hem te arresteren.

Proces-verbaal van het naoorlogs verhoor van de SD'er J. L. Savenije.
De naam en het adres van de te arresteren persoon was Blattgerste te weten gekomen van een der gearresteerde leden van de Oranje Vrijbuiters. Veefkind en ik moesten op een dag naar Schoonhoven. In het bewuste perceel lag een man boven in bed. Hij zei griep te hebben. Ondanks dit werd hij door Blattgerste gearresteerd en ik moest mijn medewerking daarbij verlenen. Blattgerste, Veefkind jr. en ik hebben die man naar de gevangenis te Scheveningen gebracht waar hij is ingesloten.

J. L. Savenije, gebor. te Keulen op 17 Oct. 1897, omtrent wien door het hoofd van de P.R.A. te Den Haag inlichtingen worden verzocht. Savenije is werkzaam geweest bij den Sicherheitsdienst afd. IV en heeft door het geheele land huiszoekingen en arrestaties verricht.

J.L. Savenije

Johannes Veefkind jr.

Proces-verbaal van naoorlogs verhoor van SD'er Johannes Veefkind jr.
Betreffende de door verdachte bekende medewerking bij de arrestatie van een illegaal persoon te Schoonhoven is mij gebleken dat deze persoon is genaamd Johannes Holswilder geboren 16-02-1902, Van beroep notarisklerk, wonende te Schoonhoven.

Proces-verbaal van naoorlogs verhoor van Johannes vrouw Magcheltje de Ruiter
'Inderdaad is mijn man op 24 december 1943 door drie ambtenaren van de Sicherheitsdienst gearresteerd en op 29 Februari 1944 gefusilleerd. Zijn arrestatie was in verband met het illegale werk hetgeen mijn man, als lid van de Oranje Vrijbuiters, deed. Wat precies de oorzaak van de arrestatie van mijn man was weet ik niet. De toedracht tot de arrestatie was als volgt. Er werd 's morgens ongeveer 10.30 uur gebeld. Ik opende de deur en voor mij stond een onbekend manspersoon die verklaarde van Utrecht te komen en mijn man wilde spreken. Ik vertelde dat mijn man ziek was, te bed lag, doch 's middags naar de dokter zou gaan en dan dus op zou wezen. Daarop antwoordde de onbekende dat hij dan in de middag terug zou komen. Hij ging weg doch nog geen kwartier later werd er weer gebeld. Mijn schoonmoeder deed open , werd opzij gegooid en tegelijkertijd renden drie personen naar boven, naar de slaapkamer waar mijn man lag. Daarbij was ook de eerste persoon. Mijn man is meegenomen naar Scheveningen zonder dat ik wist wat er met hem ging gebeuren of waar hij van beschuldigd werd. Mijn man is op 29 Februari gefusilleerd, zonder dat ik nog iets van hem gehoord heb. Vanuit de nieuwsbladen ben ik aan de weet gekomen dat mijn man ter dood gebracht was. De door u genoemde de Heus is mij onbekend. Wel weet ik dat hij voor de SD is gaan werken.' Het proces-verbaal vermeld verder, 'De Heus herkent ze niet van de foto, die was niet bij de arrestatie aanwezig.'

Net als zijn andere opgepakte kameraden wordt Johannes overgebracht naar de Polizeigefängnis in Scheveningen. De Oranje Vrijbuiters zullen 'berecht' worden door het 'Polizeistandgericht' in Den Haag. In dit geval is de term 'berecht worden' een eufemisme. Het door de bezetter ingestelde Polizeistandgericht is vooringenomen en rücksichtslos. Deze rechtbank houd zich niet aan de normale regels van een strafproces, mensen worden gevangen gezet, of zelfs ter dood veroordeeld zonder eerlijk proces. De gevangen gezette Vrijbuiters zijn op voorhand kansloos.

Op 28 februari verschijnen de Oranje Vrijbuiters voor het Polizeistandgericht. Twintig mannen worden ter dood veroordeeld. Het standgericht acht het plegen van moord- en roofovervallen bewezen. Het hof houdt de twintig verantwoordelijk voor de wrede- en geniepige overvallen op echtpaar Boyinga, echtpaar Oudstedt, de boer De Ruiter en de vrouw Marsma. Volgens de rechter zijn de veroordeelden verantwoordelijk voor roofovervallen op distributiekantoren, het plaatsen van bommen (door Kors Aelbers), en het bezit van wapens. De ter dood veroordeelden mogen geen afscheidsbrief schrijven en geestelijke bijstand wordt geweigerd. Het vonnis wordt in de vroege ochtenduren van 29 februari voltrokken.

Onmenselijke gratie
Op de Waalsdorpervlakte aangekomen krijgen twee mannen te horen dat zij 'gratie' krijgen. In de gelijkgeschakelde pers zien we de volgende tekst; 'Bij twee veroordeelden, den 'beton-emailleur' Albertus Henri Heij en de huisslachter Jan van der Voort word het voltrekken van de doodstraf uitgesteld om de kwestie van gratieverlening opnieuw te onderzoeken.' Het verhaal gaat dat Bertus Heij gratie krijgt omdat hij op 20 april, de verjaardag van Adolf Hitler jarig is. De doodstraf van Bertus Heij en Jan van der Voort wordt omgezet in 20 jaar tuchthuisstraf. In hun geval is het tuchthuis concentratiekamp Dachau. Bertus Heij en Jan van der Voort moeten wel toekijken als de achttien Vrijbuiters twee aan twee gefusilleerd worden. Bertus is ooggetuige van de moord op zijn broers Leo en Kees.

Binnenland

Twintig doodvonnissen.

UITGESPROKEN OVER EEN TERRORISTENBENDE.

Bekendmaking van den Höheren SS- und Polizeiführer Nordwest.

Het Polizeistandgericht Den Haag heeft op 28 Februari 1944 de volgende Nederlanders als saboteurs ter dood veroordeeld:

1. den bouwkundige Klaas Postma, geboren 25 Dec. 1904 te Meppel.
2. den ambtenaar Roger Henri René Abma, geboren 17 Mei 1919 te Roosendaal.
3. den pianostemmer Andrees van Beek, geboren 9 Mei 1909 te Apeldoorn.
4. den jood Leo Fischer, geboren 11 Februari 1897 te Samotsjin.
5. den betonemailleur Albertus Henri Hey, geboren 20 April 1915 te Utrecht.
6. den instrumentmaker Cornelis Hey, geboren 27 November 1919 te Utrecht.
7. den belastingbeambte Leonardus Cornelis Hey, geboren 2 Februari 1914 te Utrecht.
8. den notarisklerk Johannes Holswilder, geboren 16 Febr. 1902 te Schoonhoven.
9. den jood Karel Keizer, geboren 14 Mei 1911 te Amsterdam.
10. den timmerman Christiaan Kerkhof, geboren 9 October 1900 te Leeuwarden.
11. den corrector Hans van Koetsveld, geboren 23 November 1918 te Rotterdam.
12. den jood Heinz Loewenstein, geboren 17 Februari 1919 te Den Haag.
13. den student Jacobus Alexander Martens, geboren 10 Augustus 1923 te Haarlem.
14. den bankwerker Egbertus Maria Meulenkamp, geboren 3 Mei 1916 te Kampen.
15. den kantoorbediende Hubert van Oorschot, geboren 30 December 1919 te Medan (Indië).
16. den reiziger Herman van Roon, geboren 23 Mei 1922 te Rotterdam.
17. den kantoorbediende Thomas Franciscus Hendrikus Spoelstra, geboren 24 Mei 1914 te Utrecht.
18. den student Pieter Verhage, geboren 17 November 1921 in Vrouwenpolder.
19. den huisslachte Jan van der Voort, geboren 1 Juni 1923 in Jutphaas.
20. den kantoorbediende Antonius Josephus Rudolphus Hegge, geboren 11 December 1920 te Den Haag.

Het vonnis werd in de vroege ochtenduren van 29 Februari voltrokken. Bij twee veroordeelden, den betonemailleur Albertus Henri Hey en den huisslachter Jan van der Voort, werd het voltrekken van de doodstraf door den Gerichtsherr uitgesteld om de kwestie van gratieverleening te onderzoeken.

Drie andere gevallen, die bij het Polizeistandgericht waren ingediend, zijn overgebracht naar het Duitsche Obergericht, daar het bij deze gevallen gaat om individueele bedrijvers van misdaden, die geen lid zijn van een terreurorganisatie.

Bekendmaking van de Höheren SS- und Polizeiführer Nordwest.

Begraven en herbegraven

De geëxecuteerde Oranje Vrijbuiters worden op de Waalsdorpervlakte in een veldgraf begraven en op 1 maart 1946 herbegraven op de Utrechtse begraafplaats 'Tolsteeg' .

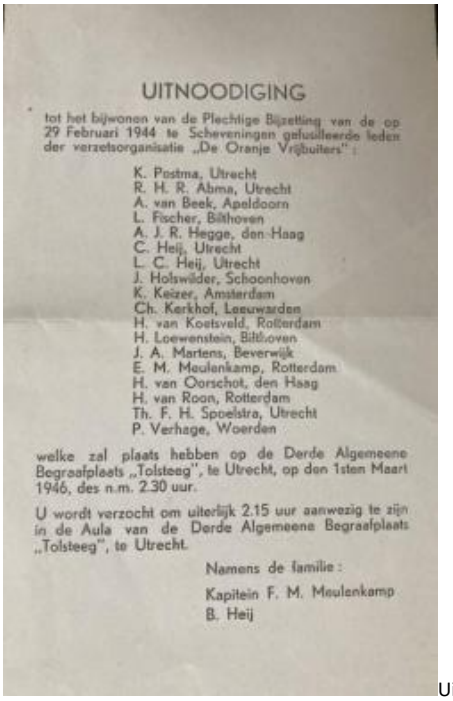

UITNOODIGING

tot het bijwonen van de Plechtige Bijzetting van de op 29 Februari 1944 te Scheveningen gefusilleerde leden der verzetsorganisatie „De Oranje Vrijbuiters":

K. Postma, Utrecht
R. H. R. Abma, Utrecht
A. van Beek, Apeldoorn
L. Fischer, Bilthoven
A. J. R. Hegge, den Haag
C. Heij, Utrecht
L. C. Heij, Utrecht
J. Holswilder, Schoonhoven
K. Keizer, Amsterdam
Ch. Kerkhof, Leeuwarden
H. van Koetsveld, Rotterdam
H. Loewenstein, Bilthoven
J. A. Martens, Beverwijk
E. M. Meulenkamp, Rotterdam
H. van Oorschot, den Haag
H. van Roon, Rotterdam
Th. F. H. Spoelstra, Utrecht
P. Verhage, Woerden

welke zal plaats hebben op de Derde Algemeene Begraafplaats „Tolsteeg", te Utrecht, op den 1sten Maart 1946, des n.m. 2.30 uur.

U wordt verzocht om uiterlijk 2.15 uur aanwezig te zijn in de Aula van de Derde Algemeene Begraafplaats „Tolsteeg", te Utrecht.

Namens de familie:
Kapitein F. M. Meulenkamp
B. Heij

Uitnodiging voor de Plechtige Bijzetting.

Voor de vele blijken van belangstelling bij de herdenking van mijn innig geliefden Man, Vader en Zoon

J. HOLSWILDER

en onzen innig geliefden Zoon, Broer en Verloofde

H. LETTINK,

betuigen wij onzen oprechten dank aan de Officieren en Manschappen van de N.B.S., Vereeniging „Oranje Boven", Gemeentebestuur, Muziekvereenigingen en aan hen, die allen hebben bijgedragen tot deze herdenking.

Fam. HOLSWILDER.
Fam. LETTINK en
Verloofde D. HOENKOOP.

Schoonhoven, Juni 1945.

8 juni 1945 de na de oorlog geplaatste dankbetuiging van de familie Holswilder en de familie Lettink.

Verzetsman Heinz Willem Lettink wordt op 7 mei 1945 tijdens een patrouilletocht van Ede naar Veenendaal in een vuurgevecht met Nederlandse SS'ers neergeschoten in Veenendaal

Otto Ooms